

Vinko Möderndorfer

JAZ, BATMAN

Režiser Vinko Möderndorfer
Dramaturg Rok Andres
Scenograf Jože Logar
Kostumograf Alan Hranitelj
Avtor glasbe Bojan Jurjevčič-Jurki
Lektorica Irena Androjna Mencinger
Videoprojekcije (oblikovanje in izvedba) Vesna Krebs
Oblikovalec svetlobe Bojan Hudernik
Oblikovalec maske Matej Pajntar

Igrajo

Gašper Aljoša Ternovšek
Marko Matjaž Višnar
Tina Darja Reichman
Žele Miha Rodman
Pero Borut Veselko
Jola Vesna Pernarčič
Oče Borut Veselko
Mama Vesna Jevnikar
Gospa učiteljica za slovenščino Vesna Slapar
Željkov oče Peter Musevski
Kriminalist Miha Rodman

Premiera 6. december 2013

Predstava traja 1 uro in 15 min in je brez odmora.

Inspicient in rekviziter Ciril Roblek / Šepetalka Milena Sitar
/ Lučni mojster Drago Cerkovnik / Tonski mojster Robert
Obed / Oblikovalec maske in frizer Matej Pajntar / Garde-
roberka Bojana Fornazarič / Odrski tehniki Robert Rajgelj,
Jošt Cviki in Boštjan Marčun

Peter Musevski, Miha Rodman, Darja Reichman,
Aljoša Ternovšek, Vesna Jevnikar, Borut Veselko,
Vesna Slapar, vesna Pernarčič, Matjaž višnar

»ŠE VEDNO HOČEM VERJETI, DA LAHKO GLEDALIŠČE SPREMINJA SVET.« Intervju z Vinkom Möderndorferjem

V inka Möderndorferja kranjski publiki ni potrebno posebej predstavljati. Že več kot četrto stoletje je prepoznaven avtor v slovenskem umetniškem prostoru, kjer se dokazuje kot gledališki, filmski in radijski režiser, piše dramska besedila, prozo, eseje, poezijo, scenarije ... Je neposreden v svoji kritiki in zelo natančno secira družbene anomalije, zato je tudi v intervjujih nezadržan.

V svojih tekstih se pogosto ukvarjaš s tabuiziranimi oz. družbeno bolečimi temami. Besedilo Jaz, Batman se ukvarja z nasiljem med mladimi. Kako vidiš problematiko?

Nasilje med najstniki je zelo aktualna in boleča tema. Preden sem se lotil pisanja, sem se pregrizel skozi goro različne literature (tudi strokovne) o tem. Presenečen sem bil, koliko mojih prijateljev in znancev se je v mladosti srečalo z nasiljem, koliko jih pozna to problematiko prek doživljanja svojih otrok. Seveda pa moramo vedeti, da ima nasilje med najstniki več oblik. Nasilje ni samo klofuta, ki jo dobiš, ne obstaja samo fizično nasilje. Začne se že veliko prej. Z besedami. Z besednim nasiljem. Včasih beseda udari celo bolj kot klofuta. Besede, ki jih izrečemo, niso kar tako. Tudi zmerljivke, vse tiste na videz nedolžne domislice, s katerimi najstniki obkladajo svoje učitelje in vrstnike, znajo biti zelo boleče. Verbalno nasilje je huda oblika nasilja. Sploh, kadar je ponižujoče, kadar se najstniki spravijo na sošolca in ga obkladajo z najrazličnejšimi verbalnimi domislicami (in tu res ne poznajo meja); še huje je, kadar se lotijo sošolčevih staršev. Na videz nedolžno obkladanje z vulgarnimi vzdevki je lahko hudo nasilje. Predvsem pa takšno verbalno nasilje prej ali slej pripelje v fizično nasilje. Velikokrat sta seveda povezani. Vsega tega sem se hotel dotakniti v naši igri. Zato se naša igra tudi začne z ver-

balnim nasiljem, ko mladi želijo, da sošolec ponavlja grde vzdevke, ki so jih nadelo svojim učiteljem. Tako se začne.

Je namen teksta samo ozaveščati ali lahko predstava pripomore h konkretnim spremembam?

Zelo sem naiven, zato še vedno hočem verjeti, da lahko gledališče (umetnost) spreminja svet. Svet seveda spreminjajo ljudje. Umetnost jim lahko svet samo pokaže tako, da ga gledalec vidi močno problemsko osvetljenega, in zato morda začuti željo in voljo, da bi kaj spremenil. Mislim, da je *naloga* naše predstave pokazati zgodbo, prikazati nekakšno vivisekcijo najstniškega nasilja, pokazati vzroke za takšno obnašanje naših najstnikov, in to je vse. Odgovori in rešitve se ne dajo prikazati, da pa se prikazati svet (zgodbo), in sicer tako, da zelo plastično vidimo, kako stvari potekajo, kakšna je njihova naracija, zato da bi v nas vse to zbudilo čustvo, jeze morda, ki nas žene, da začnemo aktivno razmišljati o spremembah. Mogoče bodo starši zaradi naše igre znali bolj prisluhniti svojim otrokom, njihovim *krikom na pomoč*. Mislim, da je problem naše družbe predvsem v tem, da *ne* slišimo, da ne vidimo, da *ne znamo* slišati, da *ne znamo* videti, da *nočemo* slišati, da *nočemo* videti. Znati slišati! Mislim, da je to glavno sporočilo naše igre.

Si besedilo pisal tudi iz lastnih izkušenj z nasiljem? Ima kateri od likov realen izvor?

Dokler nisem začel pisati te igre, sem bil prepričan, da moje odraščanje ni poznalo nasilja v takšni meri in obliki, kot ga poznajo današnji najstniki. Pa seveda to ni res. Nasilje je domovalo tudi v moji mladosti, samo drugačno je bilo. Morda sem ga *potisnil* v podzavest, kot se nam to rado naredi s travmatičnimi in zoprnimi spomini. Nasilje je bilo prisotno tudi v moji mladosti. Spominjam se, da smo v tretjem razredu (kar celoten razred, še posebej punce) maltretirali sošolca, ki je bil drugačen, iz drugačnega socialnega okolja. Nismo se ga lotili fizično, pač pa smo med vsakim odmorom skakali okrog njega, se držali za nos in kričali: *Smrdiš, smrdiš, smrdiš!* Zakaj sem tudi jaz sodeloval pri tem? Zato, ker mi je bilo veliko do tega, da bi me imela večina rada. Hotel sem biti tam, kjer je bila večina. Fant pa se

je odzval tako, da je pobegnil od doma. Na morje. Nazaj so ga pripeljali miličniki. Vsi so se spraševali, zakaj je pobegnil. Pobegnil je zaradi nasilja (čeprav samo verbalnega) sošolcev. Bil je bister fant, vendar je nalašč ponavljal razred, samo da ne bi bil več z nami. Mislim, da bi njegovo življenje potekalo drugače, če se mu šola ne bi tako zelo priskutila. Zaradi nas se mu je. Zaradi nasilnih sošolcev. Pa tudi zaradi sistema, ki mu ni znal pomagati, ki ni videl njegove stiske. Prepričan sem, da lahko takšni dogodki usodno vplivajo na nadaljnje življenje posameznika. Kasneje sem velikokrat doživel nasilje tudi na svoji koži, vendar mi je nekako vedno uspelo pobegniti in ostati cel. Nekatere izkušnje so bile prav mučne. Tudi prizor s pljunkom v naši igri ni izmišljen. Domišljija nasilnežev je brezmejna. Seveda pa bi rad poudaril, in to je pomembno tudi za našo gledališko pripoved, da so nasilneži povsem običajni fantje in dekleta. Prav tako imajo svoje težave, svoje hude probleme, imajo pa tudi svojo dobro stran, nikakor to niso zgolj negativni junaki. Svoje probleme rešujejo tako, da se poskušajo uveljaviti za vsako ceno, poskušajo najti svoje mesto v svetu; pogosto svoje hude osebne stiske rešujejo z nasiljem nad drugimi. Takšni fantje in dekleta so prav tako nesrečno zaljubljeni, prav tako trpijo zaradi domačih razmer. Nasilnežev nikakor nisem hotel prikazati zgolj kot negativce, kot zlobneže. Zato, ker to enostavno niso. Svet ni črno-bel. Tudi njim, fantom in puncam, ki so nasilni, ne znamo prisluhniti. Ne znamo videti njihovih težav. Pravih vzrokov za njihovo nasilje. Pa še nekaj je, kar se mi zdi pri obravnavanju takšne problematike pomembno: meja med nasilnežem in žrtvijo je včasih zelo tanka, nevidna. Žrtve nasilja lahko hitro postanejo nasilneži. In obratno.

Kako se spominjaš svojih osnovnošolskih dni? Jih lahko (kot opazovalec) primerjaš (in posledično ovrednotiš) z današnjimi?

Največja razlika med mojimi *časi* in današnjimi *časi* je v tem, da se je spremenila *šola*. Šolski sistem se je spremenil. V socializmu je imel učitelj več pristojnosti. Učitelji so bili tudi vzgojitelji. Zdi se mi, da je danes učitelj zgolj učitelj, posredovalec učne snovi. Učitelj praktično nima več nikakršne moči. Velikokrat se zgodi, da se učitelj boji *pravice, ki jih imajo učenci*. Boji se agresivnih staršev, ki mimogrede,

z neznosno lahkoto grozijo z advokati, ki izsiljujejo itd. Če pa se bojiš, potem ne moreš biti prava avtoriteta. Zato se učitelji distancirajo od konfliktov, ki jih imajo učenci med sabo. Svoboda učencev je učencem prinesla več medsebojnega nasilja. V resnici pa je svoboda največja takrat, ko ima prave omejitve. To je sicer paradoks. Ampak je vseeno res. Omejitve svobode so moralna pravila, so etična pravila, omejitev svobode je tudi empatija, občutek za čustva drugih. Vse to naj bi razvijala šola, pa se bojim, da prav tega ne počne. Seveda pa vsega nasilja ni kriva samo šola. Celotna družba, od parlamenta navzdol, je mladim ljudem za zgled. Mladi ljudje se ne učijo samo v šoli. Učijo se doma, na ulici, velika učiteljica je tudi televizija. In tu so zgledi slabi. Mladi živijo v agresivnem svetu. Svobodna trgovina, svobodni kapitalistični svet, kapitalne vrednote, vse to je precej agresivno. Če hočeš biti dober podjetnik, če hočeš biti bogat, moraš biti tudi agresiven. In mladi ljudje so kot *fotokopirni stroji*, vse slišijo, vse vidijo, vse kopirajo in prenašajo v svojo mlado dušo. Svet je nasilen. Mi, odrasli, starši, smo nasilni, sistem, v katerem živimo, je agresiven in nasilen. Gesla dneva pa so: *Samo močni preživijo! Bodi uspešen, bodi agresiven! Bodi egoist! Bodi močen! Bodi najboljši!* In vse to je slabo. Zelo slabo. Mladi vidijo neetično obnašanje naših politikov, slišijo laži, ki niso kaznovane, vidijo prevare, ki so nagrajevane, vidijo, kako se ljudje prepirajo na političnih prižnicah, vidijo laž, goljufijo in ju enačijo z uspešnostjo. V resnici je svet gnil. Svet je iz tira in mladi ne čutijo potrebe, da bi ga spet spravili v tir, kot je to nekoč čutil Hamlet. Mislim, da naša igra govori predvsem o tem. O izkrivljenosti sveta. Zato je zanimiva tudi za odrasle. Ali predvsem za odrasle. Otroci so naša slika. So zrcalna slika naših napak. Tega se morda premalo zavedamo.

Tekst problematizira tudi neodzivnost in neučinkovitost institucij, ki so poklicane, da rešujejo te težave. V bistvu odpovedo vsi sistemi, poleg šole tudi policija. Ni v bistvu naš kronični družbeni problem to, da noben sistem ne deluje, kot bi moral? Je zato Batman tudi političen tekst?

Jaz, Batman je politični tekst. Skozi zgodbo nam prikazuje nekatere mehanizme nasilja in njegove spremljevalne pojave: verbalno nasilje, fizično nasilje, laž, izdajstvo ... Prikazati pa poskuša tudi nekatere vzroke za nasilje. Skozi humor in ironijo

nam kaže na dvoličnost družbe, ki ima v narodni himni zapisano najlepšo pesniško formulacijo sožitja in nenasilja, sama pa se nikoli ne ravna po tem. Seveda igra ne more odgovoriti na vsa vprašanja, ki jih zastavlja problematika nasilja. To ni njen namen. Te moči nima. Lahko pa prikaže zgodbo, ki jo vsi že tako ali tako poznamo, in nam skozi gledališki, zgoščen in dramatiziran prikaz prizorov, ki smo jih doživljali in jih danes vsakodnevno doživljajo naši najstniki, vzbudi določena čustva, ki lahko morda vseeno nekaj spremenijo. Igra sicer govori o tem, da lahko samo Batman, izmišljeni stripovski junak, kaznuje krivico in spravi svet spet v pravi tir ... Vendar je to iluzija. To so najstniške sanje. To je v resnici grenkoba. Svet je padel tako nizko, da ga lahko reši zgolj Batman, zgolj nekdo, ki ga ni, nekdo, ki je izmišljen. Sporočilo naše igre je grenko, kot je grenka krivica, ki ni popravljena.

Seveda pa igra kljub vsemu ponuja možnost rešitev. Nekakšen *hepiend*, ki se v življenju zelo redko zgodi. Rešitev je najbrž v *spravi*. V besedi oprosti, kadar se nam kaj ponesreči. Kadar kaj v življenju grdo *zafuramo*, moramo imeti moč, da iskreno rečemo oprosti. To sicer ni veliko, je pa začetek.

Kaj vidiš kot največjo kvaliteto predstave?

Največji uspeh (kvaliteta) naše predstave bo, če se bo s svojo zgodbo dotaknila ne samo najstnikov, temveč (ali predvsem) tudi odraslih. Veliko moč predstave vidim v njeni dinamiki, v njeni gledališki stilizaciji, ki pa naj bi bila še vedno (ali morda še bolj) *zelo zares*. Mislim, da bi predstava morala biti tudi čustvena. Postaviti bi morala veliko vprašanj. Njena *gledališkost* je slikovita in sodobna. Tudi songi, ki so problemsko nadaljevanje posameznih prizorov ali pa njihov komentar, naj bi pripomogli k večji dinamiki in sodobnemu prikazu utripa komunikacije med mladimi. Mislim, da je moč naše predstave v aktualnosti in drznosti. Brez dvoma je naša pripoved večplastna. Odpira mnogo različnih dimenzij pripovedovane zgodbe. Če bo pri vsem tem tudi zabavna in provokativna, potem smo zadeli v črno. Sicer pa: zadnjo besedo imajo vedno gledalci.

Z režiserjem se je pogovarjal Rok Andres

Rok Andres BO BATMAN REŠIL TUDI NAS?

Dramski tekst, ki ga je Vinko Möderndorfer postavil v našo sodobnost, je mnogo več kot le mimetično povzemanje stvarnosti in se giblje v tankih žanrskih mejah. Zvrstno umestiti tekst te vrste je dokaj nemogoča naloga. Da bi se približali definiciji, je najprej treba pretresti, kaj nam besedilo govori, sporoča in kaj od tega želimo slišati.

Jaz, Batman prvenstveno govori o otrocih, mladostnikih in odnosih med njimi. Torej o povsem vsakdanjih stvareh in dogodkih, ki se godijo na vsakem vogalu naše družbe. Povsem brez težave spregovori o socialnem življenju v šolskem okolju, o starših, ki nimajo časa, da bi prisluhnili svojim otrokom, o sistemu, ki bi moral delovati tako, da zaščiti najšibkejše, pa jih ne. Našel se bo kdo, ki bo menil, da so to teme za časopise in poročila, ali za terapevte ali celo, da je bilo o tem že tako ali tako precej povedanega, še posebej na področju umetnosti. A dramskemu tekstu ne gre za tekmo med različnimi mediji, umetnik je prisiljen, da piše o na prvi pogled še tako minornih problemih, in o njih mora pisati, dokler obstajajo in tudi kasneje, kot opomin na nedopustne stvari, ki se lahko zgodijo.

Gašper, Tina, Marko, Žele, Pero in Jola so predstavniki zadnje triade osnovnošolskega izobraževanja. Ker so dramski liki in potrebujejo svoj prostor in čas, se v mnogočem razlikujejo od svojih realnih vrstnikov. A njihove težave, soočenja in odnosi so enaki. Umetniško delo z distance govori o težavah, ki so, a jih pove na drugačne načine, kot o njih pišejo ali predavajo strokovnjaki vseh vrst. Če bi avtor ali umetniški vodja želel učno uro, bi pripravil okroglo mizo. Zato trinajstletne (malo več ali manj) sošolce beremo/gledamo iz varnega in udobnega zavetja svojega sedeža in se ali identificiramo ali zgolj opazujemo, kot bi šli v galerijo, ali si dopustimo, da njihove zgodbe postanejo tako resnične, kakor so resnične

težave, ki jih srečamo v vsakem šolskem okolišju. Vsi liki (ne glede na njihovo starost) se soočajo s standardnimi temami sodobnega človeka: z odtujenostjo, mimobežnostjo, iskanjem bližine skozi iskanje pozornosti in vedno večjim problemom apatičnosti in konformizma. Prav ne-akcija je največji problem, ki ga v svojem tekstu izpostavlja Möderndorfer, in problem, ki zaznamuje naš čas, ko se zdi, da smo prišli do roba zgodovine in se ne da storiti prav nič več.

Drugi problem, ki ima v dramskem besedilu hude posledice za glavnega junaka, pa je, ko nekdo iz neznosnega občutka ne-akcije sprejme odločitev in stori premik – akcijo. Gašper je najstnik, ki ga od njegovih vrstnikov loči marsikaj. To, da bere stripe, da (skupaj s prijateljem Markom) pri pouku sodeluje in dviguje roko, pove, da gre za izjemnega učenca, za katerega pa starši nimajo časa. Drugačen pa je tudi zaradi vrednote, ki jo nosi, lahko bi rekli *črte v značaju*: Gašper ima razvit občutek za pravičnost. Ko se godi krivica, jo prepozna in terja ukrepanje. Dolgo časa stoično prenaša nasilje, kot smo vajeni tudi iz lastnih izkušenj, upajoč, da bo minilo. Gašper spozna, da je treba ukrepati, in ko ga ne slišijo niti starši in ker ve, da je šolski sistem odpovedal, vzame pravico v svoje roke. Pozabi pa, da, kakor zapiše Dominik Smole v *Antigoni*, »zlo se v zlu rodi in nadaljuje v novo zlo v zmerom sklenjeni verigi«, nasilje lahko rodi samo novo nasilje. Naslovni junak je fikcija, ki postane realnost. Kot mladi nasilniki ali najstniški morilci, ki zaradi fascinacije nad računalniško igrico zamenjajo realnost in včasih dejansko poškodujejo svoje realne prijatelje. Sicer je Batman, kakor nas pouči Gašper, »stripovski junak. Narisal ga je Bob Kane. Prvi strip z Batmanom je bil objavljen leta tisoč devetsto devetintrideset. Batman je junak, ki kaznuje hudobneže, je pravičen in vedno nastopi takrat, ko vse drugo zataji: šola, policija, država ... ko nič več ne pomaga ...«, je pa tudi (poleg Ironmana) navaden človek, ki se ponoči obleče v junaka in rešuje domače mesto pred zlikovci, torej nima nobenih nenaravnih moči. S svojo preobrazbo Gašper potrdi filozofsko predpostavko o obstoju zunanje, objektivne stvarnosti, ki je neodvisna od subjekta; torej zanika eno stvarnost in za trenutek fizično zaživi v drugi. Seveda bi dramatik Batman-Gašperjevo realnost lahko rešil povsem teihoskopsko, a bi s tem izgubil ovrednotenje pravičnosti. Moramo videti, da junak vzame pravico za svojo, da izvrši maščevanje in s tem prispeva k pra-

vičnejši družbi. Tako nas vsaj učijo pravljice, zgodbe, filmi in stripi. V resničnem življenju pa se je treba soočiti z nemožnostjo akcije, kot se s tem sooča Marko. Ta, izmed vseh najbolj pridni fant, podleže pritisku in v svoji nemoči stori dejanje, ki je popolnoma neetično. Iz občutka, da se ne da storiti nič, postane izdajalec.

Liki v »Igrri za mladino, otroke, odrasle, dedke in babice«, kot jo podnaslavlja avtor, so tipi, ki so povzeti po realnih vrstnikih. Za nikogar ne moremo reči samo: tak je, ali samo: takšna je. V situacijah, ko se soočijo z nasiljem, pa imajo nekaj lastnosti, ki jih strokovnjaki razvrščajo v več skupin. Ozirajoč se na naš problem izpostavimo samo tiste, ki nasilje izvajajo. Njihova najpomembnejša lastnost je, da vedo, kako uporabiti moč.

Strokovnjaki prepoznavajo tri vrste nasilnikov: pametne, ne preveč pametne in nasilneže, ki so žrtve nasilja. Pametni so popularni, imajo smisel za socialno življenje, znajo okrog sebe zbirati vrstnike, so karizmatični ... Kar jih dela nasilneže, je nezmožnost empatije, saj nikoli ne bodo prepoznali, da kdo trpi. Običajno učitelji, ko jim drugi povedo za težave, najprej vprašajo, ali se niso morda zmotili. V naši igri je to Žele.

Ne preveč pametni nasilniki privlačijo druge vrstnike, ker ves čas živijo na robu in nimajo razvitih socialnih mehanizmov. Sicer si na podlagi ustrahovanja ustanavljajo tolpe. Pogosto so negativno nastrojeni do sveta, problematični učenci in svojo jezo usmerjajo proti sošolcem, ki se jim zdijo šibki. Psihologi trdijo, da ti otroci z nasiljem krpajo svojo nemoč in slabo samopodobo. Običajno kasneje hitro skrenejo in so do 24. leta večkrat obsojeni. V naši igri bi bil lahko to Pero.

Nasilnež žrtev nasilja je otrok, ki doživlja nasilje od starejših/močnejših, sam pa se znaša nad mlajšimi in šibkejšimi. Gre za najtežje primere, saj so dovolj samozavestni, da lahko nadvladajo in ustrahujejo, a dovolj šibki, da so cel čas izpostavljeni drugim nasilnežem. Težko je z njimi simpatizirati ali jih obravnavati pravično, saj se bodo prej pokazali kot žrtve. So najbolj rizična skupina otrok, ki ima zelo slab učni uspeh in za katere obstaja verjetnost, da bodo antidružbeno

držo obdržali celo življenje. V naši igri bi to lahko bila Gašper in Jola.

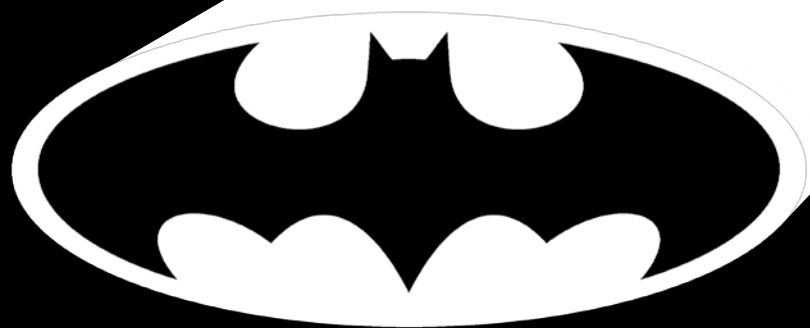
Nikakor pa, poleg žrtev, ne smemo pozabiti na zelo pomembno skupino otrok. To so nekakšni obstranci. Torej vsi, ki stojijo poleg nasilja in lahko odigrajo ključno vlogo pri rešitvi situacije, celo večjo kot žrtev in nasilnež. Delimo jih na: pajdaše, ki so najbližji prijatelji nasilneža; okrepitev kot naslednje v hierarhiji družine; zunanje, ki so nevtralni, ne pritegnejo nobene pozornosti in se zdi, kot da se jih nasilje ne dotakne, ter branilce, ki so edini, ki lahko izstopijo iz položaja opazovalca in končajo nasilje. V kategorijo obstrancev pa lahko umestimo Marka in Tino, ki vsak na svoj način prispevata svoj delež h končnemu razpletu ali zapletu.

Kako bi torej zvrstno umestili dramski tekst *Jaz, Batman*? Vsekakor ni samo komična drama, je sodobno dramsko besedilo, ki je bilo napisano v modernem jeziku in misli za naš čas. Ni samo prilika, ker z razprtim koncem ponudi več možnosti, tako kot v računalniški igrici, kjer si lahko izberemo način, kako bomo končali. Lahko bi bila satira, a prerašča strogo začrtane meje, sili proč od standardov otroško-mladinske dramatike (ki jo ponekod celo citira) k nečemu, ki je nekakšen konglomerat zvrstnosti, in morda je prav to njegova največja kvaliteta. Mōderndorfer ne želi moralizirati, a je družbeno in moralno angažiran, ni popustljiv in včasih s cinično distanco doseže humoren učinek.

Jaz, Batman je kot nalašč pisan z mislijo na Sokrata in neki njegov citat, ki sem ga našel v strokovni literaturi, ko sem raziskoval neskončne dalje odnosov med mladostniki, nasilja med njimi in prišel tudi do rak rane vseh težav: neurejenih družinskih razmer, porušenih odnosov med starši in otroki ter vsesplošnega pomanjkanja časa, ki vodi v odtujenost, v beg, v neodnose. Že pred skoraj 2500 leti je Sokrat zapisal: »Današnja mladina ljubi razkošje, se grdo obnaša, prezira avtoriteto, nima nobenega spoštovanja do starejših in raje govori kot dela. Mladi ljudje niti ne vstanejo, ko starejši vstopijo. Ugovarjajo svojim staršem, v družbi se širokoustijo, pri mizi goltajo slaščice in prekrižanih nog tiranizirajo učitelje.« S tem Sokrat ni samo dokaz, da so problemi v tem segmentu družbe del naše preteklosti, sedanjosti

in tudi prihodnosti. Gre za civilizacijski problem razkoraka med generacijami, ki se v začetku 21. stoletja kaže v otroškem klicu, da odrasli ne znajo prisluhniti.

Vinko Möderndorfer s svojo aktualno pisavo v naših vrstah išče Batmana, ki bo rešil vse krivice in družbo napravil (spet) srečno. Utopična, a nadvse razumljiva misel, ko se izgubljam v množici nepravil. Najprej pa moramo ukrepati sami in s tem omogočiti, da bodo Gašperji v naši okolici lahko zaupali v svoje starše in sistem, ki je neizprosni, a za zdaj edini, ki ga poznamo.

Dr. Albert Mrgole KO NI VARNOSTI PRI BLIŽNJIH

Kaj se dogaja z današnjim svetom, da je v njem vse več nasilja? Kaj se dogaja v svetu odraščajočih, da izbirajo nasilje kot vse bolj prevladujoče vedenje? Kam vse to vodi?

Odgovor nikakor ni enoznačen.

Kontekst medsebojnih odnosov, v katerem se srečujemo z izbiro nasilnega vedenja, sestavlja veliko dejavnikov, ki igrajo pomembno vlogo. Tako v igri vsakdanjega življenja kot na odru v igri med liki predstave Jaz, Batman.

Odraščajoči najstniki se na prehodu v svet odraslosti in samostojnosti znajdejo na nov način v stiku s temeljnimi potrebami, ki zahtevajo učenje in pridobivanje novih veščin, s katerimi bodo lahko v življenju preživeli. To so odgovornost, samostojnost, spoštovanje meja in pravil, obvladovanje moči, avtonomnost, razvoj samopodobe, individualnost, obvladovanje čustev, socialne veščine in mnoge druge. Med naštetimi si najprej oglejmo, kaj se dogaja s potrebo po moči.

Moč je potreba, ki je povezana z zavedanjem notranje moči, da nekaj zmoremo. V najstništvu je to potreba, ki jo otroci preskušajo tako, da se bojujejo z odraslimi in vrstniki. Pridobivanje izkušenj glede moči je ključnega pomena za naše umeščanje v odnosih z drugimi.

Na tej točki se srečamo s pomembno vlogo drugih. Drugi so naše zrcalo, drugi so model, prek katerega se oblikujemo, drugi so odsev vrednosti naših izkušenj. Seveda obstajata dve vrsti drugih: drugi nasploh in pomembni drugi, ki odločilno vplivajo na oblikovanje vedenja, prepričanaj, vrednot. Vpliv imajo samo drugi, na katere smo navezani, ki so naši bližnji, torej najprej starši ali skrbniki. S tem smo se dotaknili še drugih ključnih dejavnikov: stika, bližine,

navezanosti, varne pripadnosti. To so čustvene dimenzije bistva naše humanosti. Vloga staršev v razvojnem poteku otroka je, da so ogledalo, ki daje varno oporo in hkrati posreduje odsev s smislom in pomenom. Kaj pomeni dajati varno okolje za razvoj otrokovih potreb?

To, da se starši zavedajo, kaj so otrokove potrebe, jih zmorejo prepoznati, jih dovolijo in s svojim odzivom omogočijo otroku, da dobi sporočilo varne izkušnje, ki jo lahko uporabi kot učinkovito vedenje v življenju in v odnosih z drugimi. Od staršev to zahteva v prvi vrsti osebnostno zrelost, funkcionalnost, ustvarjalnost in sposobnost, da znajo biti odrasli. V času pubertete je to zlasti sposobnost, da znajo nositi čustveno intenzivnost, ki spremlja nova vedenja pri otroku.

To so situacije, ko otrok pride v stik z zavedanjem, da je telesno že zelo blizu moči svojih staršev, ko ga preplavi zavedanje, da je najpametnejši na tem svetu, ko preskuša svojo moč v vlogi boja za avtonomijo in samostojnost, ko sporoča staršem, da ni več otrok, ki bi jih gledal kot vsemogočna bitja od spodaj navzgor, ampak se upira, ignorira, dela stvari po svoje, išče svoj izrazni slog, postavi na glavo vse obstoječe vrednote, ne spoštuje pravil, zahteva svoje pravice in svojo zasebnost. Znane situacije vsakdanjega življenja. Situacije, ki so odraz govorice novih razvojnih potreb odraščajočih. Kaj pomeni v teh situacijah odigrati vlogo odraslih staršev? Tu smo že na bolj spolzkem terenu, kjer so starši velikokrat nemočni in v svoji nemoči z različnimi načini zlorablja svojo moč, pozabijo na svojo odraslo vlogo, nimajo avtoritete, se umaknejo, odpovedo, izstopijo iz odnosa. Vse naštetito so odzivi, ki najstniku ne zagotavljajo varne odzivnosti pomembnih drugih.

Najstnik za svoj razvoj potrebuje starše, ki so navzoči, ki so odzivni, ki so na voljo in sporočajo otroku, da jim je mar.

Vsi glavni protagonisti v igri *Jaz, Batman* nimajo staršev, ki bi se znali postaviti v vlogo odraslih in odgovornih. *Jaz, Batman* je igra o odsotnih instancah na strani odraslih in vzporedni izgubljenosti v svetu odraščajočih. Ob vsem pa v prikazanih odnosih manjka temeljna varnost v bližini in navezanosti.

Gašperjevi starši so navidezno na voljo, a v resnici ne mama ne oče ne pre-

moreta empatije do sinove stiske, je niti ne prepoznata, še manj pa zmoreta odzrcaliti dogajanje in potrebe v Gašperjevem notranjem svetu s sporočilom: vidiva te, slišiva te, tvoje mentalno dogajanje ima smisel. Dilema, v kateri se znajde oče, ki bi moral braniti svet in resnico svojega sina, je pogosta. Na nasprotni strani se sreča z očetom, ki je močnejši. Poruši se red, poruši se ravnotežje varnosti. Razlog, da Gašperjev oče odpove v odločilni situaciji, je v odsotnosti bližine, v odsotnosti nečesa, kar zagotavlja smisel naše povezanosti. Partnerski odnos ne zagotavlja varnosti, vsak od staršev ima pravi odnos s svojo zunajpartnersko navezanostjo, skupno življenje pa je le lupina za javnost brez čustvene varnosti in resnične navezanosti. Vsak od staršev sliši le svoje trenutne potrebe, za svet drugega pa ni prav nobenega prostora. Gašperjevi starši so na voljo le *pro forma*, v čustvenem smislu pa so odsotni. V ključnem in najtežjem trenutku tako zmanjka moči za osredotočenost na bistvo, na otrokove potrebe. Tako Gašper nima pomembnega drugega, kamor bi lahko naslovil svojo stisko, ne dobi odziva, ki bi mu zagotovil varnost in upanje, da bo dobil potrebno zaščito. Doma ni varnega pristanišča za potrebe, ki čakajo na ustrezen in varen odziv odraslih. Gašper prejema od staršev dvojna sporočila, kjer je na ravni besed izražena podpora, na ravni dejanj pa tega ni. *Jaz, Batman* kaže dilemo, kako nemočni najstniki poskrbijo zase, ko pomembni odrasli odpovedo. Z vsemi utemeljenimi posledicami.

Drugi lik, ki se postavi po robu Gašperjevemu očetu, je Željkov oče. Lik predstavlja zgodbo staršev, ki v želji, da bi zadovoljili otrokove potrebe, spregledajo razliko med željami in potrebami, hkrati pa pozabijo na meje med svetom odraslih in svetom otrok. Za svoje ravnanje imajo večinoma notranji razlog v krivici, ki so jo prizadejali otroku, največkrat z ločitvijo. Ko otrok živi z odraslimi »prijatelji«, se poruši temeljni red, ki omogoča delovanje avtoritete, družbenih pravil, spoštovanja meja, poruši se podlaga, na kateri je sploh možno vzgojno delovanje. Vedenje, ki ga izbira Željko, kaže na odsotnost temeljnega reda, na nespoštovanje ureditve, ki zagotavlja varnost medsebojnega bivanja. Željko se je naučil, da obstaja le zadovoljevanje želja, za vsako ceno. Željko je otrok, ki ga poznamo kot proizvod prepričanj, da je otroku treba izpolnitivse želje. Otrok, ki se ni naučil, kaj so meje, kaj so pra-

vila, kaj je avtoriteta, da se je kdaj treba tudi odreči takojšnji izpolnitvi želje, ki ne zna počakati, ki se ne zna prilagoditi drugim in se uskladiti s svetovi in potrebami drugih. Kadar mu njegovih želja drugi ne uresničijo, uporabi silo, s katero vedno doseže svoj cilj. V Željkovem svetu ne obstaja razlika med pomembnimi drugimi, na katere je čustveno navezan, in drugimi zunaj tega kroga. V Željkovem svetu ni prostora za izkušnjo intimne navezanosti in bližine in torej ni podlage za empatijo, spoštovanje in toleriranje drugačnosti, za razumevanje drugega. Zadovoljevanje razvojne potrebe po moči je zato pomešal z zlorabo moči. Ker v njegovem svetu ni pomembnih drugih, tudi ni učenja odgovornosti. Starši obstajajo *pro forma*, v resnici pa jih nima. Ima očeta, ki je neodrasel otrok, ki je poškodovan na področju razumevanja pravil in odgovornosti.

Odgovornosti se otroci naučijo, ko dobijo ob pomembnih drugih priložnost, da se na varen način soočijo s posledicami svojih ravnanj. S posledicami, ki so smiselne – ne s kaznimi. Željko te izkušnje nima, zato tudi ne verjame v moč avtoritete, niti nima predstave o tem, kaj je prav in kaj ne. Ob takšnih vzorcih vedenja, s pripadajočimi izkušnjami kaotične navezanosti do bližnjih pomembnih drugih, je projekt dodatnih intervencij, od učitelja do kriminalista, dokaj brezupen. Brez obstoja temeljne strukture v odnosu do bližnjih, na kateri temelji sprejemanje smisla vseh drugih elementov družbene ureditve, od sprejemanja avtoritete, vrednot do spoštovanja meja in pravil, ne moremo računati na funkcioniranje slehernega odnosa med ljudmi.

Kaj za odraščajoče pomeni varna izkušnja, ki jo dobijo pri pomembnih drugih?

Pomeni, da v vlogi staršev ali odgovornih odraslih (učiteljev, vzgojiteljev, skrbnikov, trenerjev, duhovnikov, mladinskih delavcev, varuhov reda) ločimo moč od nasilja, da ločimo moč avtoritete od zlorabe moči avtoritarnosti, da poznamo posledice, prek katerih se otroci učijo odgovornosti, in jim omogočimo, da sami nosijo odgovornost za posledice svojih neustreznih izbir, da posledic ne mešamo s kaznimi, ki so nesmiselne in uveljavljajo moč zaradi moči, da se zmoremo soočiti z lastno nemočjo in je ne nadomeščamo z nadkompenzacijami, da zmoremo trdno stati na realnih tleh, da imamo hrbtenico

in zavedanje notranje moči. Ni preprosto, vem.

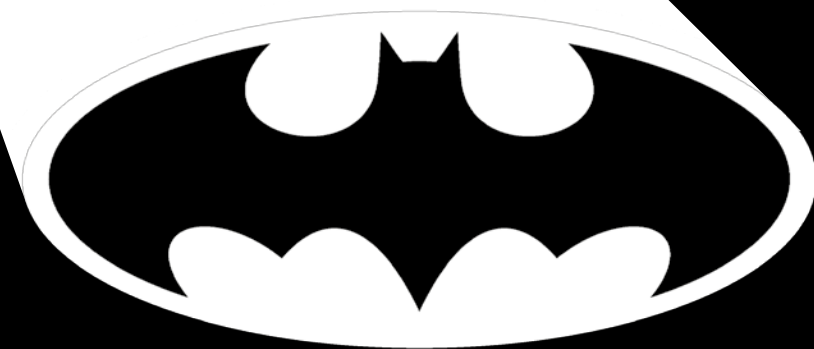
Pomeni tudi, da poznamo, kaj so razvojne potrebe odraščajočih, kjer sta ob sprejetosti tudi povezanost in bližina, kjer je ob delu tudi dovoljenje za igro, zabavo in užitek, kjer so ob pričakovanjih in normah tudi priložnosti za eksperimentiranje in učenje po načinu poskusov in napak.

Drugi dajemo s svojimi odzivi odraščajočim sporočilo o tem, kakšno vrednost ima njihovo iskanje poti v odraslost. Z bližino in razumevanjem se bomo znašli v vlogi vzornikov, kjer bodo posnemali naša vedenja. Na tej točki se srečamo z lastno odgovornostjo glede konsistentnosti med našimi besedami in dejanji. S tem, da jih slišimo, jim bomo dali dovoljenje za obstoj, za to, da so, da imajo pravico biti ljudje v času odraščanja. Torej, da slišimo tudi to, kar se nam zdi nezrelo, neumestno, neumno. In da temu, kar slišimo, najdemo smisel v svetu odraščajočih. Ponovno, ne nesmisel v našem svetu, ampak smisel v svetu, ki izraža misli, prepričanja, vedenja. S tem bomo odprli vrata novim izkušnjam in novim možnostim za spremembe.

Če ima igra dva možna razpleta, je prvi razplet nekaj, kar se bo zgodilo veliko prej in samo po sebi. A tega razpleta nas je strah in si ga ne želimo.

Kar je v igri happyend, je naša odgovornost v vlogi odraslih. To je pot, ki ni lahka in pomeni pot sprememb v vlogo odraslih, odzivnih, navzočih, odgovornih. S srcem na voljo povezanosti za varno bližino našim najbližjim.

*Z ženo Leonido Mrgole sta avtorja pravkar izdane knjige *Izštekanj najstniki in starši, ki štekajo. Starši – tukaj in zdaj.**

Doroteja Lešnik Mugnaioni (Šola za ravnateljce) KDO JE ŽRTEV IN KDO PREGANJALEC?

Nasilje v medosebnih odnosih se vedno dogaja v nekem času in prostoru – je torej vedno družbeno in kulturno pogojeno. Vsakokratna družba (na novo) definira, kaj zanjo nasilno, torej škodljivo vedenje je in kaj to ni (Muršič, 2012: 7). Enako velja tudi za pojav nasilja med vrstniki, ki ga danes prepoznavamo in vrednotimo drugače, kot smo ga pred desetletji. Pa tudi dandanes te vrste nasilja vsi, ki se soočamo z njim: učenci, starši, učitelji, ravnatelji, strokovnjaki ..., ne razumemo enoznačno. Na našo opredelitev vrstniškega nasilja namreč vplivajo naš odnos (strpnost) do nasilja, osebne izkušnje z nasiljem, vzgoja in vrednote, strokovne ter znanstvene paradigme – torej naš referenčni okvir. Zato bo tudi moje razmišljanje o vrstniškem nasilju seštevek vsega naštetega, predvsem pa bodo nanj vplivale moje osebne vrednote in izkušnje. Nevtralnega, t. i. objektivnega pogleda na nasilje ni!

Kako doživim in občutim neko vedenje, kakšen čustveni pomen mu dam, je morda trčilo ob neko mojo vrednoto in kako se nanj odzovem – to so ključna vprašanja soočanja z nasilnim vedenjem. Posamezniki namreč različno ovrednotimo, občutimo in doživimo nasilje, prav tako so različne psihološke posledice in odzivi na izkušnjo z nasiljem. Pri nasilju gre torej v prvi vrsti za osebno, subjektivno izkušnjo. Ta izkušnja z nasiljem se vedno zgodi v nekem socialnem kontekstu razmerij moči, vlog in kulture skupine, razreda, šole, družine ..., ki pa je spet del širše družbene strukture. Tudi ta pa je praviloma nasilna, saj vsaka družba temelji na neenakostih in procesih zlorabe moči, ki potekajo nevidno in simbolno v ideološko-politični, ekonomski in kulturni strukturi razmerij moči v družbi (Žižek, 2007 :8).

Kadar torej razmišljamo o vrstniškem nasilju, moramo razmišljati ne le o njegovih psiholoških vidikih, ampak tudi o socialnih, institucionalnih (šolskih) in širše družbenih. Ukvarjanje zgolj s psihološko razsežnostjo problema pri žrtvah in povzročiteljih ne odpravlja vzrokov za njihovo nasilno vedenje, še več, nemalekkrat celo uspešno zamegli ozadje in izvor nasilja. Kadar smo fokusirani le na posameznike in njihovo nasilno vedenje, zanemarjamo vzroke, ki so jim zožili možnost izbire drugačnega vedenja. Pri nasilju med vrstniki je treba upoštevati vzroke, sprožilce in posledice nasilnega vedenja. V tem prepletu dejavnikov se skriva prava resnica o nasilju, ki je pogosto kompleksna in ne črno-bela. Prav takšna, kot jo kaže igra *Jaz, Batman*.

Kdo je torej žrtev in kdo preganjalec?

To klasično vprašanje si pogosto zastavljamo v šolah, saj tisto, kar je vidno, kar se zdi ali kar smo zaznali v odnosih med učenci, ni nujno vsa resnica. Morda je le končno dejanje dolgotrajnega procesa nasilne komunikacije med vrstniki, morda se je zgodilo že neštetokrat poprej, morda gre le za vrh ledene gore. Kako velika je krivda sedemletne deklice, ki so jo sošolke celo šolsko leto izločale, bile z njo neprijazne, odrivale so jo pri igri in delu, niso je vabile na rojstne dneve, obrekovale in žalile so jo, ji dajale ponižujoče vzdevke ter ji vsakodnevno kazale svoj prezir in ji jemale dostojanstvo, ko je v trenutku obupa na zadnji dan šole eno od glavnih protagonistk tega nasilja udarila z vso močjo v obraz.¹ Seveda je sledila takojšnja obravnava nedopustnega fizičnega nasilja, in prav je tako, a žal prejšnje prošnje in pritožbe staršev izločene deklice niso bile enako resno obravnavane. Njihova zgodba ni bila slišana, deklici niso verjeli. Ukrepanje šole zgolj ob »finalnem« – fizičnem nasilju – je bilo pomanjkljivo, nepravilno in celo škodljivo. Šola ni naredila dovolj, da bi dejansko razumela, kdo je žrtev in kdo preganjalec. Raziskave so celo pokazale, da niso redki primeri, ko so otroci v obeh vlogah: povzročiteljev in žrtev vrstniškega nasilja, kar dodatno povečuje nujnost temeljitega ukvarjanja s to problematiko (Pušnik, 2012: 134).

¹ Tak primer smo v okviru programa Strategije za preprečevanje nasilja v vrtcih in šolah obravnavali v Šoli za ravnateljce leta 2012.

Če zaznanega vrstniškega nasilja torej ne obravnavamo kot proces, v katerem ima vsako (nasilno) dejanje svoje preddejanje, čustva in motivacijo, ne bomo nikoli vedeli, kaj se je v resnici dogajalo. Henry tem pred dogajanjem pravi »podproces«, ki lahko vodijo v kulminacijo vse hujšega nasilja v šoli (Muršič, 2012: 25). Če te »podproces« v šoli ignoriramo, se ukvarjamo le z enim, morda bolj vidnim delom problema – z vrhom ledene gore. Žal se prepogosto zgodi prav to. Zakaj?

Najprej zato, ker je v šolah, kljub številnim projektom, še vedno premalo znanja in usposobljenosti za učinkovitejše ukvarjanje z nasiljem in obravnave pogosto niso temeljite in strokovne. Šole imajo vse manj časa in prostora za odnose, komunikacijo in empatijo do drugega (predvsem drugačnega), saj so jih druge obveznosti skorajda zadušile. Potem zato, ker se je šele v zadnjih letih oblikovala strokovna paradigma, da se šola mora ukvarjati (zaznavati, obravnavati, pomagati otrokom) tudi z nasiljem v družini, ki je dokazno vzročno povezano z vrstniškim nasiljem v šoli. Ljudje smo različno strpni do nasilnega vedenja in zaposleni v šolah ter starši niso pri tem nobena izjema. Šole so posledično neenotne, ko gre za ukrepanje zoper zaznano nasilje. Strah, nemoč, nezaupanje, neznanje, slabe izkušnje pripomorejo k temu, da v šolah nasilje nemalokrat minimaliziramo in zanikamo. Na drugi strani odzivi staršev prav tako pogosto niso konstruktivni, saj nekritično branijo svoje otroke, ko so storilci, in zahtevajo takojšnje ukrepanje ter ostre kazni, kadar so žrtve nasilja. Največkrat pa se ne želijo »vmešavati« – kadar njihovi otroci niso neposredno vpleteni v nasilna dejanja, »saj to ni njihov problem«.

Ključno pa je, da nam v vseh šolah za otroke še ni uspelo ustvariti prostorov zaupanja, kjer bi lahko učitelju učenec zaupno spregovoril o temnih skrivnostih in bolečih izkušnjah, o čustvih strahu, krivde in sramu zaradi nasilja, ki ga doživlja doma, v šoli ali kje drugje. Ko gre za nasilje v šoli, največji problem pomenijo procesi psihološkega trpinčenja med vrstniki (lahko se mu pridružita tudi fizično nasilje in uničevanje osebnih predmetov): ustrahovanje, poniževanje, zaničevanje, izsiljevanje, socialno izločanje, obrekovanje in spletno nadlegovanje, kjer gre praviloma za sistematično in dolgotrajno, a prikrito napadanje

vrstnika ali vrstnice. Strah in nemoč v odnosu do povzročiteljev trpinčenega otroka pogosto ohromita, da o nasilju ne zmore spregovoriti. Zaradi tega mu nihče ne pomaga in je torej sam v svoji stiski. Krepijo se čustva razočaranosti, ponižanosti, nesprejetosti, žalosti, pa tudi sovraštva do povzročiteljev. Spremljata jih tesnoba in nezaupanje (Muršič, 2012: 24). Svet postane bolj temen, manj prijazen, manj zaupanja vreden.

Dolgotrajno nasilje spremeni otroka, njegovo samopodobo ter doživljanje drugih; posledično pa tudi njegovo vedenje in socialno funkcioniranje. Morda tudi sam začne uporabljati nasilje kot sredstvo svoje komunikacije in reševanja konfliktov z drugimi. Ta krog lahko prekinemo le, če otrok o nasilju čim prej spregovori z odraslo zaupno osebo. To pa bo zmožgal storiti, če lahko z gotovostjo pričakuje, da mu bo verjela. Verjeti! je prvo in zadnje načelo obravnave nasilja nad otroki, čeprav imamo odrasli (tudi strokovnjaki) z njim še vedno velike težave. Prav tako včasih težko razumemo načelo, da naj v pogovoru z otrokom, ki nam zaupa izkušnjo z nasiljem, ne sodimo po svojih izkušnjah in čustvih, saj ima pravico, da čuti in doživlja po svoje.

Ključno vprašanje preprečevanja vrstniškega nasilja v šoli je torej: ali smo odrasli v očeh otrok vredni zaupanja? Ali bomo znali z izpovedjo otroka spoštljivo in odgovorno ravnati? In ali je mogoče zaupati odraslim, ki se kot starši niso pripravljeno odreči pravici do klobute ali »ene po riti« pri svojih otrocih? Podprimo prepoved fizičnega kaznovanja otrok v družini v Sloveniji in si s tem zaslužimo košček njihovega spoštovanja in zaupanja!

Literatura in viri:

- Muršič, M. (2012). Prekiniti krog nasilja (za varnejše družine in vzgojno-izobraževalne zavode). V: (O)krog nasilja v družini in šoli. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, str. 7–42.
- Pušnik, M. (2012). Nasilje v šoli v krogu nasilja. V: (O)krog nasilja v družini in šoli. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, str. 107–143.
- Žižek, S. (2007). Nasilje. Ljubljana: Analecta.

Miha Rodman, Peter Musevski

#FTW

Borut Veselko, Peter Musevski, Miha Rodman

NAGRADA DRUŠTVA GLEDALIŠKIH KRITIKOV IN TEATROLOGOV SLOVENIJE

Nagrado Društva gledaliških kritikov in teatrologov Slovenije za najboljšo uprizoritev pretekle sezone prejme avtorski projekt 25.671 v režiji Oliverja Frljića in produkciji Prešernovega gledališča Kranj.

Avtorski projekt 25.671 je predstava, ki gledalca sooči s stvarnostjo tako ostro in kruto, kakor zmore biti ostra in kruta le resničnost sama. S pretehtanim naborem raznovrstnih uprizoritvenih postopkov, premišljenih že do skoraj manipulativnih razsežnosti, kolažira dokumentarnost z igranimi prizori in osebno intimo nastopajočih z okruški širše duhovne freske obstoječe družbe; pri tem od vseh prisotnih z neusmiljeno neposrednostjo zahteva preizpraševanje svoje vesti, a jim obenem odstira že pozabljeno možnost katarze.

NAGRADA ZA VIZUALNO PODOBO PREDSTAVE 25.671

Prešernovo gledališče Kranj je na letošnjem mednarodnem gledališkem festivalu JoakimInterFest 2013 sodelovalo v tekmovalnem programu z avtorskim projektom Oliverja Frljića o izbrisanih 25.671.

Uspešno turnejo po Srbiji (poleg Kragujevca je predstava obiskala še Vršac in Beograd) je Prešernovo gledališče kronalo tudi z nagrado. Strokovna žirija kragujevskega festivala je avtorskemu projektu 25.671 namenila nagrado za vizualno podobo. V obrazložitvi je poudarila predvsem asketsko, toda izredno ekspresivno vizualizacijo predstave.

NAGRADA festivala Borštnikovo srečanje ZA UMETNIŠKO VODSTVO

Marinka Poštrak za umetniško vodstvo uprizoritve 25.671 v izvedbi Prešernovega gledališča Kranj

Umetniško vodstvo je avtonomni, a pogosto prezrt element umetnosti, prapočelo vsake uprizoritve, v primeru uprizoritve 25.671 pogumno in družbeno ozaveščeno ter angažirano dejanje, tako v izbiri osnovne teme uprizoritve (ki »piči« v srž družbenih dogajanj) kot v izbiri režiserja in avtorske ekipe ter drznosti v pristopu. Marinka Poštrak – in z njo vse Prešernovo gledališče Kranj – je bila pripravljena tvegati, čeprav je vedela, da iz spoja vseh navedenih elementov (teme, ustvarjalcev, sprti nastajajočega besedila) lahko nastane le provokativna in kontradiktorna uprizoritev, ki bo ostro zarezala v slovensko družbeno in politično stvarnost, hkrati pa močno odmevala v umetniških krogih oziroma razpirala vprašanja o manipulaciji, odnosu med igralčevo zasebnostjo in vlogo ter vzbujala nelagodje v gledalcu. Uprizoritev 25.671 je logično nadaljevanje dolgoletne premišljene repertoarne politike.

Javni zavod Prešernovo gledališče Kranj

Glavni trg 6, 4000 Kranj

<http://www.pgk.si/>

www.pgk.si

pgk@pgk.si

Tajništvo 04 / 280 49 00

Faks 04 / 280 49 10

Blagajna 04 / 20 10 200; blagajna@pgk.si

Blagajna je odprta od ponedeljka do petka od 10.00 do 12.00, ob sobotah od 9.00 do 10.30 ter uro pred začetkom predstav.

Direktorica Mirjam Drnovšček, 04 / 280 49 12; mirjam.drnovscek@pgk.si

Vodja umetniškega oddelka in dramaturginja Marinka Poštrak, 04 / 280 49 16; marinka.postrak@pgk.si

Marketing in odnosi z javnostjo Janez Vencelj, 04 / 280 49 18; info@pgk.si

Koordinator programa in organizator kulturnih prireditev Robert Kavčič, 04 / 280 49 13; robert.kavcic@pgk.si

Poslovna sekretarka Gaja Kryštufek/Tina Kuraš, 04 / 280 49 11; pgk@pgk.si

Blagajničarka Damijana Bidar, 04 / 20 10 200; blagajna@pgk.si

Lučni mojster in vodja tehnike Drago Cerkovnik

Garderoberka Bojana Fornazarič

Frizer in oblikovalec maske Matej Pajntar

Inspicienta Ciril Roblek in Jošt Cvikl

Lučni mojster Bojan Hudernik

Tonski mojster Robert Obed

Odrski tehniki Simon Markelj in Robert Rajgelj

Oskrbnik Boštjan Marčun

Čistilka Asima Avdič/Bojana Bajželj

Igralski ansambel Vesna Jevnikar, Peter Musevski, Vesna Pernarčič, Darja Reichman, Miha Rodman, Vesna Slapar, Aljoša Ternovšek, Borut Veselko, Matjaž Višnar

Strokovni svet PGK Alenka Bole Vrabec (predsednica), Vesna Jevnikar, Vasja Predan, Darja Reichman, Janko Petrovec

Svet PGK Stanislav Boštjančič, Joško Koporec, Alenka Primožič, Darja Reichman, Drago Štefe

Gledališki list javnega zavoda Prešernovo gledališče Kranj

Sezona 2013/2014, uprizoritev 3

Zanj Mirjam Drnovšček

Odgovorna urednica Marinka Poštrak

To številko uredil Rok Andres

Lektorica Irena Androjna Mencinger

Fotograf Mare Mutić

Oblikovalec Dani Modrej

Tisk Tiskarna Oman

Naklada 1500 izvodov